

ACC. N:R M. 14791: 1-19.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ligfrid Svensson, Höör  
Härad: Påsta Berättare: "  
Socken: Höör Berättarens yrke: f. d. vagnmakare  
Uppteckningsår: 1959 Född år 1880 i Höör

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Födoämnen och födovisar. s. 1-11.

LUF 74

Öknamn, kalesätt och skämt om olika bygders  
inneröfver.

LUF 80

s. 12-19.

I min barndom var det mig vetterligt inte någon som smakat hästkött, bara slakten, ja det kunde man ju inte få ortens slaktare till utan i högsta nödfall å då skulle de vara i hemlighet så ingen fick veta vem som arlivat detta djur. denna syssla hörde rackarna till, eller tattare som dom var, vi hade en backe här i Flöör som kallades rackarbacken som låg lite för rej skålv, där tattarna fick landa till då dom jorde Flöör den åran med sina visiter, och det var i regel var tredje månad då vi hade marknad, å då i regel var det alltid någon gammal brake som blev omhändertagen utav dom, var det så att han inte dugde att piffa upp, så fick han då <sup>slå</sup> på rackarbacken, å i regel var dom ett helt sårskap så det gick raskt undan med att flå å stycka, vi hade på den tiden två garverier här så det gick lätt att bli av med hudarna här, det bästa köttet delades familjerna emellan resten grävdes ner, här var en håla nedan för rackar-

backen så där under årens lopp många gamla hästar  
begravna, och på skållva backen växte bara krakbår  
små svarta bår nästan smaklösa, svarta var dom  
utar allt hästblod som var spillt på backen, för hästar  
fick ju inte arlivas var som hållst, men här fick dom  
sluta sin vädring kanske rent av sitt trav i fall det  
var en gammal travare. Jag tror att fördomen för  
hästkött var att alltid var det gamla på något sätt  
dåliga djur som blev arlivade så i så fall var det  
helt naturligt att sådant kött ville ingen använda.  
Man slaktade ju aldrig en ung kraftig häst.  
direkt för köttets skull, det var dom för dyrbara till  
det skulle i så fall vara om en häst i sina krafts  
dagar gick så bröt ett ben eller dylikt. Utar en sådan  
häst har jag blivit bjuden utar sidköttet lått salt-  
tat så rökad så skivat till smörgås, jag trodde att det  
var rökad gäströst så läckert var det. Så är hästen  
i kondisjan så inte förgämlig så är det ett smakligt kött.

Numera tror jag att all fördom för hästkött är slut liksom köttet i sej skålv då inga hästar fins, annars sejer jag inte nej till en hästbiff allt kött blir ju besiktigat numera. Så hade vi hare & kanin det var det många som inte kunde smaka, dom hoppade ju, & sånna djur kan man väl inte äta, det var den enda förklaringen man kunde få. Men så kom krigsåren, då var man överhycklig om <sup>man</sup> kunde få hare eller kanin det var ju rena delikatessen mot råv & grävling som man kunde bli bjuden på restauranger i förtäckta ordalag, det fanns ju intet kött att uppbringa utan kort. Så fanns det råvfarmar då, så hela unga råvkullar som blev påbrade på en gång, & fint avlivade blev besiktigade utav veterinär, befanns det då att dom var trikinfria gick dom till restaurangerna, så kunde man få en kötträtt utan kort, så nöden har ingen lag. Sådana rätter gick under benämningen villt på matsedlen, men varförsorts villt viste inte servitri-  
son,



Här fanns ju inte veterinärer förr, på stora områden i vårt land, och följden blev ju många gånger att hästar som kunnat varit med i många år ännu om dom fått rätt behandling, slumpades nu bort till hästskojare, och många gånger kunde dom jöra hästar av dom igen, först blev benen synade, var dom dåliga ja då var det inte mycket att mikstra med, men var benen bra, så synades tänderna, många gånger var det betarna som behövde justeras, dom kunde inte tugga födan som dom blev bjudna, hårt körda, så till middag innsatta i spilltan, å tillvräkta torr halmhackelse med en liter hel havre strödd ovan på, dett slukas helt utan så mycket tuggande, så gång efter gång, blir inte tänderna slitna så som dom skulle om hästen fått lämplig föda. Följden blev att juret magrade å blev kraftlöst å fast ingen ålder tryckte, blev han utranskerad, till slakt var han inte mycket värd, men fick en riktig hästkännare fast en sådan häst kunde man inte hämma igen honom på en månads tid.

å plockade svamp men vågade inte använda dom för än  
dom var kontrollerade av läraren. Numera utbjudes ofta  
svamp på torgen. Lantbrukarna påstår att om kreaturen  
kommer över svamp invärkar det int als menligt på  
mjölken utan tvärt om blir det god smak på mjölken.  
Om någon använt svamp som läkemedel, såpa eller fröcke  
har jag inte hört, ej heller har jag hört talas om svamp-  
huggare. Numera är det mycke sällan att kreatur släppes  
ut på skogsbete så att djuren kommer över svamp för dom  
nöjer sej ju inte allenast med svamp utan dom naggat  
ju till all ungskog å alla trädplantor mister för det första  
toppen, och nästa år är ett sådant träd en buske för det  
slår upp nya toppar, inte bara en utan flera å på så  
vis blir skogen där kreatur går lösa mest krymplingar  
till träd å mycke försenad i växten, någon svamp i in-  
hägnade beteshagar ser man sällan. Men ganska  
allmänt användes svamp numera i husällen både bland  
hög å låg.

Vem som var den första på orten som åt hästkött  
är inte lätt att se, men det första hästkött som blev  
ätet i mitt barndomshem, var utan ett föl som  
omkom genom olyckshändelse på hästen då jag var  
bjuden på jakt på ett stort ställe, älg & rådjur var  
lävliga, & vi var ju rustade däråfter. När vi då skulle  
gå ifrån gården sade husbonden (det var en söndag)  
ni kan ta hästarna med er & släppa i den första  
tälpan, & däribland var ett sto med ett stort levnadsglatt  
föl som slog bakbenen i vådret, & på något vis slant <sup>och föll</sup> & slog  
sidan diräckt i en stenhäll & blev liggande orörligt, vi sprang  
ju fram & skulle se hur det gick, ja vi kunde inte finna utan  
djuret var dött, så där var intet att göra utan slakta fölet  
där det låg, det visade sig då att i fallet hade det slätt si-  
dan så hårt i att levren spruckit mitt av, & döden ögonblick-  
lig. men vi var ju rustade för slakt så köttet blev ju räddat,  
& ett föl på fyra månader, sådant kött måste ju tillvaratas,  
Och jag fick ju ett stort stycke med hem, & då passade det



utmärkt att säga att det var utar en ung ålg, annars hade det åtminstone inte gått att få min moder att smaka på detta kött, men nu gick det utmärkt och det var verkligen riktigt förmånt till all sorts anrättning. köttbullar biff även att koka var det smaktigt & gott. En orsak att man inte ville äta hästkött var nog att hästen var ju mycke som sällskap & arbetskamrat åt menischan, & var det då en gammal trotjänare som tillika var mager, <sup>& smig</sup> så kunde det inte vara smaktigt. Men var det som det även relaterade äventyret med fölet då så kunde man äta det med smak. Någon särskild anordnad hästmiddag har nog här inte varit, mig vetterligt. Ja alla ungdjur skall vara minst tre dagar gamla innan dom är passande till meniskoföda innan är köttet sliskt & slaskigt, & har inte rätta färger som det får sedan <sup>det är liksom bläckigt</sup> som slaktat. Mycke varför bönderna ville vara av med kalvar som inte skulle läggas till var råmjölken den ville dom skälv koka till en rätt som

dom kallade halvadan å som var rått köct med rusin  
mycke gott. Nyfödda halvvar har jag köpt många för  
5 kr styck på den tiden när man hade personalen i kom-  
ten. Så hade man en sådan halv i 10 dagar så fick han  
richti oskummad mjölk vad han orka dricka det var lite  
olika en 6 a 8 l. och ett tjog ägg pr. dag, mjölken kostade  
10 öre l. å äggen 50 öre tjoget. Dom första 10 dagarna lade  
han bara på hullet, sen växte benstumenet, så sen var  
det ingen ide att kosta på han mer, utan så blev han  
slaktad. han kunde då våga slaktad utom shankar  
skinn å huvud en 25 kg. med njurarna inlyckta i vit  
talg, ett sådant kött det kunde man bjuda om det så  
hade varit en Menister, ja det var kalvkött, mycke bättre  
än det som dom nu kallar göd halv grovt å trådigt å 10 kr  
kg, å så fick man 4 kr. för skinnet, så är det lätt att  
räkna vad man hade en sådan kalvkrop för pr. kg.  
Fick bönderna inte sållt sina nyfödda halvvar, så blev dom slak-  
tade med samma å köttet köptes då å delades ut till höns å  
ett sådant skinn betalade garvaren 2 kr å 50 öre för hundar.



Ja vilda fåglar har alltid varit begärligt i hushållet  
rapphöns å morskullor som det fanns gott om i min ung-  
dom det var ju goda fina fåglar som var mycke efter-  
traktade, så hade vi orre å tjäder också i myckenhet  
men där skulle man helst skillja på gammla å kyck-  
ling för året, dom gammla tälte att steka dubbelt så länge  
man tog fåglen med nypan i undernäbben, vek då näbben  
sej för fåglens egen tyngd var det en ungfågel annars en  
gammal å så fick han behandlas däråfter. Tillock med  
kräkor i mars månad, dom kallades tormånads kräkor,  
dom fläddes, å bara bröstet användes dom klippites av med  
en grov sax å rätt stekta kräkröst var inte att förakta.  
Fasaner fanns inte i min ungdom, ej håller vildkaniner  
Fasanen är ju nästan som höns så den duger ju fint, men  
kanninen är det inte alla som kan med, å redan tam-  
kanin åt absolut inte våra ålsta om dom viste vad dom  
blev bjudna på. Men harar har man i regel asepterat  
i symmerhet till jul när den hängt frusen en månads tid



Hönsdjur har här alltid varit begärlig föda, man har bara skilt på gamla å unga, en gammal höna tål ju att koka sin tid, det beror också mycket hur djuren varit utfodrade, å vad ras det är av, en gammal vit lägghornstupp är inte mycket kött att peka av benaren, men en plymötropstupp på en 5 kg är inte att förakta, å kyckling är ju alltid gott hur man än anrättar den. Slakten på hönsfågel går ju i regel till så att dom får ett bedövande slag i nacken å så hugges huvudet av, men skall dom torgföras fordras att huvudet sitter på, så då efter bedövningen stickes en spetsig kniv rätt genom halsen uppe vid huvudet med äggen mot halskotan. Fisk ja där hade våra älsta också lite fördomar, näbbgäddan hade ju gröna ben så det var nog inte bra att äta, å makrillen dugde inte att äta utan där var R. i månaden då den fångades, däremot ål har jag aldrig hört talas om utan den kunde man äta när den blev bjuden antingen kokt stekt eller rökt.

Jöingarna har här särskilt namnet om sej  
att vara illmaria, så är här någon som lutar  
ditåt så sejer man han är ju illmari som en  
jüng. Här går ett talesätt att jöingar är en pro-  
dukt av Smälänning å räv, å är det någon  
som är riktigt dryg av sej så sejer man han är  
ju masti som en richti släbbo. Är det någon som  
brukar ljuga mycke sejer man han ljuger som en häst  
springer i trav så honom kan mann inte tro, å är det  
andra som brukar tala sanning sejer man ja det  
tror jag säkert för det är ju ett riktigt sanningsvittne.  
Ja se en färssing han har ju grönt blod, å han han inte  
det så är det ingen färssin, å så vid undersökning å prov  
på blodfärjen är det numera ytterst värt att påträffa en  
ähta färssing, lika värt är det numera att påträffa en  
äcka adelsman för är en sådan äcka måste han ha  
blått blod, så numera är det ju så mycke förfälskning  
så man vet snart inte vad mann shall tro.



Här sejer dom försök att sparka en stor Rörumsbo på smälbenen ska du få höra hur det smäller. J. Sten skogen i Höörs Socken uttalar dom orden så här stajn bajn å ajnegrajn. Här var en som frågade sin stallbroder, hur fort kan du seja, kyss köksan i kökstrappan tre gånger. å han försökte men sen sa han nå du de e nog lättare gjort an sagt. Ja jöingarnas vagnshjul hade inte särskilt gott ord om sej, men när dom då hörde uppförbacke sa dom till varandra, vi hjälpas åt vi hjälpas åt, men så nerförbacke sa dom var behytte sej, var behytte sej, var <sup>hgt</sup> bette sej, det var ju knirk i hjulen men så vid olika hastighet, fick dom olika låte, som tolldades så här utav en Frostavagnmakare. Förr fans det gott om bannvakter längs åt järnvägslinjen, å dom träffades helt naturligt då å då, men dom som andra kunde bli lite skera mot varandra, så hände det sej att antagonisterna här, hette Per Krisloff och den andre gick allmänt under namnet Slätte Petter, så en dag då inte samsjan var så god, sa



Petter, vet du va tåget sejer när det går förbi ditt, kej-  
jo det sejer Per Kristoffer, Per Kristoffer, Per Kristoffer,  
(där var uppförlid) men vet du vad tåget sejer när det går  
förbi ditt, jo det sejer Slätte Petter, Slätte Petter, Slätte Petter,  
(där var nerförlid) Sen rallade var å en sitt håll så blev  
där inte mer sagt den gången. När en Smälänning  
var utan pengar, å man frågade honom var han  
hade hemma så han jag är från Småland Gunås,  
Men hade han pengar då hade han hemma i Stora  
Kronobergs län vill de vejtat. När slättborna kokade  
ärtsoppa hade så gott om dom så då de legat i grytan  
en stund å välkt blev det så trångt i grytan så dom ro-  
pade till varandra flött di litt flött di litt flött di litt, men  
då en smälänning kokar ärtsoppa känner dom sej ensam-  
ma å ropar då dom far grytan runt utan minsta hinder,  
var är du här är ja livad å gla, fins ingenting i världen  
som skrämmar mej. Ja de var vist i Jöingå härad  
där folket är finurliga å har lätt för att fatta. En

vacker dag kom en fin resande, å han råkade kom-  
ma köksvägen, där frun i huset just hade lyffstat  
av en stor kokande gryta som huttra å pluttra fast  
den stod på golvet, å då den fina främmanden frå-  
gade kan den där grytan koka fast den inte står  
över elden svarade frun ja de ser ni ju. Vill ni  
sälja den, ja det beror på vad jag får för den, å  
det dröjde inte länge för ån dom var överens om pri-  
sett, jag tror att frun tjänade på affären. Ja så hade  
vi den gamle snickaren som på sin dödsbädd kunde  
förlåta allt, utom graneknastarna, som han under  
sin långa levnad fått så mängen skarp å plågsam  
stänk i ögonen av, det är ju så att gran är ett löst dåligt  
träslag vars knastar eller grenar sitter i vinkel rätt ut från  
märgen i träet och äro glashårda, när man så hyvlade en  
granebräda på högkant, satt knastarna rätt upp hade man  
då god fart på robanken å hyvelstålet skarpt, vilkel var trungen  
för det lösa träets skull, fick man så skarpa stänk i ögonen av dessa  
glashårda grenar at man <sup>inte</sup> ~~skulle~~ <sup>skulle</sup> göra av sej så ont gjorde det.

Ja tänker här berätta ett litet hundraårsminne från Lund. Min Fader var i vagnmakarlära i Lund för gämnt hundra år sedan, han var född 1845 å kom i lära 1859 i Lund, på den tiden var det mycke mer med torg å marknadsdagar än nu. Så hände det sig att torpare å bönder då skälv körde till marknads med sina produkter. Dom körde med häst å skumpavagn ända här ifrån Flöör till Lund till marknads å höll på torgen med vagnen varifrån dom bjöd ut sin vara. Så en marknadsdag då min Fader var ute ett ärende över ett av torgen blev han vittne till en liten episod med en Flöörstorpars som Far kände igen hemma ifrån, och som från ögonblicket delade ut en prächtig örfil. Där har ju alltid varit studerat folk i Lund, å det var just en sådan studie törsti yngling som hade gått bort till våran bonde å frågat vid det han tog honom om näsan å sade, vet du vad klockan är slagen bonde. Ja just nu slog han ett, varvid han



fick sin käftiga örfil som var, å rör du visaren  
en gång till så slår han slag för slag. Men  
ynglingen tålte inte mer utan kommade slokörad  
bort. Nu erindrar jag mig ännu en episod som min  
Fader satt å berätta då vi satt tillsammans å höll skym-  
ning om kvällarna. det var också från hans lårotid  
i Lund. ungdommarna hade inte så mycke sport då,  
så i regel blev det, att pojkar från olika grupper av folket  
brukades knabbas å se vilken grupp som var starkast att  
vara värst är ju för det mästa målet iblan ungdommar,  
här var det hantverkslärningar å dom studerande  
som slogs om äran, bland hantverkslärningarna var  
en hel del träarbetare å dom brukade ha träklotsar att slå  
med (sten var förbjudet) men små träklotsar, till exempel  
när dom sirklade ett vagnshjul så blev det i regel en liten  
ända av varje hjuleka bortskuren å lika så utav lötarna  
just sådana träbitar var lagom att slå med likasa möbel-  
lärningarna hade renskäring utav stol å bordsben som  
passade

Så samlades dom i grupper, men dom skriftlärde brukade vara fläst, varför dom oftast blev segerhärmar, ja så vid ett givet tecken brakade det löst, så gällde det att vara där som var ont om fönstrutor, å ingen idrottsplats fanns på den tiden, så det var svårt att välja plats, i regel blunda polisen för sådana upträdanden denna gång fick det ha lite efterspel, en av dom lärde, hade fått ett fullt märke över ena ögat utav dom skarpkantiga träbitarna, å gärningsmannen blev utav övermachten fasttagen, med bakbundna händer blev han bortsläpad till en för ändamålet överläten vedbod som rättsal där det blev ting med samma å en jurisk kandidat som dommare å dommen blev enhällig den löd på ögonblicklig halshuggning en stor huggkubb rullades fram å en stor bila anskaffades, vilken mycket tydligt demonstrerades för den skyldige, så blev hans ögon omsorgsfullt förbundna så blev han med våld lagd på knä framför huggs-

packen å huvudet fattades med omilda händer i hår-  
et å lades över packen, under tiden hade dom i hemlig-  
het för den dödsdömde blötat, å vridit upp en handuk  
i varmt vatten som dom slog ett hårt slag med över  
syndaren hals på kommandoorde hugg. Efeekten  
var övervåldigande, pojken dog på fläcken utav schock-  
en, där var ju läkaraspiranter i bland di lärde som nu  
fick visa vad dom dugde till, men alla upplivningsför-  
sök var förgäves, han var å förblev död, Så där var  
inget att göra utan anmäla saken för myndigheter-  
na. Så blev det ju korsförhör i skolor å på verkstäder  
å för polisen, å den skadade synad, men ingen part  
kunde finna utan dommen varit för hård, så dom  
som hade fungerat som domhavande blev tillrätta  
att slå inn på en annan bana, å betala alla begrav-  
nadskostnader.

Och sedan blev alla sådana skärmytslingar förbjud-  
na av polisen.